

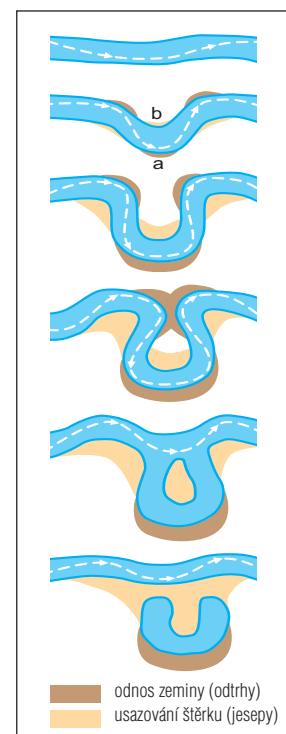

Meandr Jizery nedaleko Velké Jizerské louky. Názorný příklad nárazového a akumulčního břehu. (24. 7. 2012, foto R. Karpaš)

Zaměříme se nyní na střední část toku, která patří také k nejcennějšímu území národní přírodní rezervace Rašeliniště Jizery na české a Torfowiska Doliny Izery na polské straně. Erozní procesy jsou zde velmi dynamické a řeka stále mění koryto. Dobře to dokumentují historické mapy, na nichž státní hranice stále ještě sleduje původní tok, zatímco samotná řeka už teče jinudy (→ přední předsádka, 136).

Meandry vznikají boční erozí – vymíláním břehů na jedné (tzv. výsepní) a usazováním materiálu na druhé (tzv. jesepní) straně koryta. Za meandr se, přísně vzato, považuje oblouk toku větší než půlkruh (>180°), menší jsou jen zákruty. Někdy může dojít k protnutí šije meandru, takže vznikne mrtvé rameno. Asi největší se nachází v prostoru velkého bývalého meandru, přes který původně vedl most na Celní cestě (→ 138).

Zcela stranou pozornosti poblíž procházejících turistů zůstává spodní část údolí potoka Kobyly. Jde o názornou ukázkou střídání nárazových a akumulčních břehů. Větší sklon nedovoluje vznik klasických meandrů. (X/2008, foto A. Tauchman)

Vytváření meandru. Odnosem z nárazového břehu (a) a usazováním na břehu akumulčním (b) se zákruty řeky zvětšují a šije mezi nimi se naopak zužuje, až je úplně proražena. Další zahlubování toku a ukládání sedimentů dá nakonec vzniknout mrtvému rameni. (R. Karpaš)

Lidarový snímek okolí soutoku Jizery a Jagnięcyho Potoka nejlépe odhalí původní koryta a změny toku.

Velká Jizerská louka. Při levém dolním okraji snímku je zachyceno slepé rameno, jež zbylo po meandru, který byl ještě v druhé polovině 19. století částečně průtočný. Třebaže si řeka vyhloubila jiné koryto, státní hranice ještě nějakou dobu zůstala nezměněna (→136). V tomto plochém místě původně překonávala tok Celní cesta vedoucí z Jizerky kolem Hoyerova domu (označeno červeně). Před první světovou válkou byl zprovozněn nový most (zeleně). (17. 5. 2009, foto A. Tauchman)

Břehové nátrže často souvisejí s meandry, respektive s jejich výsepním (nárazovým) břehem. Mnoho z nich, jak s vyššími, tak nízkými břehy, najdeme podél toku Jizery, nejmohutnější však vytvořil Jagnięcy Potok, který se doslova zakouzl do Torfowiska Mlýnského. S odtrženými břehy

se samozřejmě setkáváme i u potoků s prudším spádem, zaříznutých do podloží. Jako příklad můžeme uvést Jagnięcy Jar, tam je najdeme v horní části stejnojmenného potoka. Ale i menší potůček Kamionek má pod osadou Orle odtržené břehy.

Mohutný odtrh v zákrutu Jagnięcyho Potoka. V horizontu obnaženého boku vrchoviště Torfowiska Mlýnského je vidět světlejší poloha štěrkopisčitých usazenin. Dokazují, že v historii to nebylo poprvé, kdy se potok do rašeliniště zakouzl. Výška stěny dosahuje až 4 metry. (23. 7. 2012, foto R. Karpaš)